

Ministrstvo za finance

Župančičeva 3
1000 Ljubljana

Ljubljana, 30. 1. 2013

Zadeva: **Samozaposleni v kulturi so nesprejemljive stranske žrtve pokojninske in davčne reforme**

S 1. 1. 2013 so v okviru pokojninske in davčne reforme, ki jo izvaja vlada, stopili v veljavo *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o dohodnini* (v nadaljevanju ZDoh-2L), *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o davčnem postopku* (v nadaljevanju ZdavP-2F) in *Zakon o invalidskem in pokojninskem zavarovanju* (v nadaljevanju ZPIZ-2). Spremembe, ki jih prinašajo zakoni, so v veliki meri prizadele ravno najšibkejše socialne skupine. Med njimi so tudi **samozaposleni v kulturi, katerih status in narava dela zahtevata specifično obravnavo tudi znotraj nove zakonodaje**, saj izenačenje z drugimi pravnimi osebami (tj. samostojnimi podjetniki in malimi podjetji) ni sprejemljivo. Uvodoma želimo izrecno poudariti, da status samozaposlenega v kulturi predstavlja uresničevanje javnega interesa s spodbujanjem in podporo vrhunski umetniški ustvarjalnosti in deficitarnim kulturnim dejavnostim ter omogočanje samostojnega poklicnega opravljanja kulturnih dejavnosti. Država se je z *Zakonom o uresničevanju javnega interesa za kulturo* in *Nacionalnim programom za kulturo* zavezala k urejanju statusa samozaposlenih na način, da bo njihov socialni položaj čim bolj izenačen s socialnim položajem zaposlenih v kulturi. Spremembe, ki jih uvajajo zgoraj omenjeni zakoni, pa posameznike s tem statusom dodatno postavljajo v občutno slabši socialni položaj. Naš poziv k nujni celostni sistemski ureditvi statusa samozaposlenih naslanjamo na Unescovo Resolucijo (1980) s priporočili o statusu umetnika, ki z besedo 'status' definira »na eni strani mesto, ki pripada umetnikom v družbi [...], in na drugi strani priznavanje svoboščin in pravic, vključno z etičnimi, ekonomskimi in socialnimi pravicami, ki naj bi jih umetniki uživali, s posebnim poudarkom na prihodek in socialno varnost, ki bi ju morali umetniki uživati«.

Predstavniki podpisanih stanovskih in strokovnih društev s področja umetnosti in kulture smo se seznanili s spremembami, ki jih uvaja nova zakonodaja (tj. ZDavP-2F in ZDoh-2L), ter na Ministrstvo za finance in Davčno upravo Republike Slovenije naslavljamo spodaj zapisane predloge z zahtevo, da Ministrstvo v najkrajšem možnem času sprejeme potrebne ukrepe, ki bodo normalizirali stanje in omogočili samozaposlenim v kulturi preživljanje z lastnim delom, ki v primerjavi z ostalimi oblikami zaposlitve že tako predstavlja delo v slabših socialnih in ekonomskih pogojih.

Naj v nekaj točkah povzamemo področja, kjer je nova zakonodaja zaradi anomalij pri izračunavanju davčnih bremen najbolj prizadela samozaposlene v kulturi.

1. Kot nam pokaže preprost izračun dohodnine za normiranca s 70-odstotnimi normiranimi stroški in primerjava z ureditvijo, ki je veljala do 31. 12. 2012 (gl. prilogo), so največji oškodovanci nove davčne zakonodaje samozaposleni z najnižjimi prihodki, med katere sodijo predvsem samozaposleni v nepridobitnih dejavnostih, kot so tiste na področju kulture. Izračun nam pokaže, da bodo tisti z najnižjimi prihodki, ki letno zaslužijo do 10.000 EUR in doslej niso plačevali dohodnine, sedaj plačali 600 EUR dohodnine. Prav tako se višina dohodnine za okrog

500 EUR zvišuje samozaposlenim, ki zaslužijo letno do 18.000 EUR. Kot je razvidno iz izračuna, se torej pozitivni učinek nove davčne zakonodaje v obliki nižje dohodnine pokaže šele pri dohodkih, ki se gibljejo okoli 18.000 evrov na leto. Če stanje ilustriramo glede na dostopne podatke, pozitivni učinek sprememb ZDoh-2L torej velja le za tiste samozaposlene v kulturi, ki jim prispevke za socialno varnost plačuje ministrstvo (saj nimajo stroška, ki ga po veljavni davčni zakonodaji kot samozaposleni ne morejo več uveljavljati) in letno zaslužijo več kot 15.000 EUR. Ta kriterij zajema približno četrtno od skupno 2340 v register MIZKŠ-ja vpisanih samozaposlenih. Glede na lani sprejeto *Uredbo o samozaposlenih v kulturi* (Ur. list RS, št. 64/12) pa lahko sklepamo, da bo šel trend v prihodnosti v smeri zniževanja njihovega števila. Na drugi strani je za vse tiste, ki si prispevke za socialno varnost plačujejo sami (nekaj manj kot polovica samozaposlenih v kulturi) izračun dohodnine po novi zakonodaji v primerjavi s starim bolj neugoden.

2. Zakon o dohodnini (ZDoh-2L, 59. člen) prinaša povišanje priznanih normiranih stroškov na 70 %, kar se na prvi pogled zdi ugodneje za samozaposlene, ki uveljavljajo normirane stroške. V resnici pa t. i. normiranci s to spremembo izgubijo vse ostale davčne olajšave – splošno olajšavo, posebno 15-odstotno olajšavo, olajšavo za vzdrževane družinske člane, olajšavo za prostovoljno pokojninsko zavarovanje. Prav tako tudi ne morejo uveljavljati stroškov za plačane prispevke za socialno varnost. Ukinitiv olajšav je samozaposlene doletela po analogiji z samostojnimi podjetniki in malimi podjetji, vendar slednja za razliko od posameznikov s statusom samozaposlenega v kulturi nimajo vzdrževanih družinskih članov in si ne vplačujejo dodatnega pokojninskega zavarovanja, zaradi česar je bilo priznavanje olajšav samozaposlenim do zdaj ključnega pomena. Pri navedenih olajšavah gre za osebne olajšave, ki bi morale biti pravica vsakega posameznika, ne glede na njegov status. Izenačitev z malimi podjetji se s tega vidika dodatno sporna, saj posega v osebne pravice samozaposlenih. Obenem je ukinitiv osebnih olajšav posameznikom s statusom samozaposlenih sporna zaradi zahteve, da samozaposleni vodijo dva ločena računa zaradi transparentnosti poslovanja, obenem pa posegajo v vrsto osebnih pravic. S tem se samozaposlovanja ne spodbuja, ampak zavira in obremenjuje z dodatno birokratizacijo.
3. Prav tako spremembe Zakona o davčnem postopku (ZDavP-2F) prinašajo več administrativnega dela samozaposlenim, ki morajo akontacijo dohodnine po novem obračunati in odvesti sami. Plačevali bodo pavšalno mesečno (ali – v primeru, da je njihov letni prihodek nižji od 6.000 EUR bruto – trimesečno) akontacijo, odmerjeno na osnovi prejemkov v preteklem letu. Pri tem velja opozoriti še, da odslej osnova za odmero davka ni več prejeta plačila, pač pa izstavljeni računi (ZDoh-2L, 49. člen), zaradi česar bi posledično lahko nastal problem zaradi neplačevanja računov s strani naročnikov. Kot najranljivejši subjekti na trgu zahtevamo, da se davek od prihodkov dejavnosti samozaposlenih v kulturi obračunava na podlagi plačane realizacije in ne na podlagi fakturirane realizacije. Mala podjetja grede lahko v stečaj, samozaposleni pa za poslovanje in plačilo davčnih obveznosti jamčijo z osebnim premoženjem, kar lahko privede do osebnega stečaja. Skladno s tem naj se tudi akontacija dohodnine plačuje na osnovi realiziranih plačil. Ne na osnovi preteklega leta.

4. V novem Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) je v 410. členu za samozaposlene za prehod z minimalne na najnižjo pokojninsko osnovo predvideno krajše prehodno obdobje kot za podjetja, ki bodo morala zaposlenim z minimalno plačo plačevati prispevke od najnižje pokojninske osnove. Ta določba je do samozaposlenih krivična. Zahtevamo torej enakopravno, če ne ugodnejše obravnave pri zakonsko predpisani osnovi za plačevanje pokojninskih in zdravstvenih prispevkov. Glede na to, da gre za dodatno obremenitev socialno najšibkejše skupine predlagamo, da se za samozaposlene v kulturi ohrani možnost plačevanja prispevkov za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje od minimalne osnove.

Kot začasne **KRATKOROČNE UKREPE**, ki omogočajo rešitev nastale anomalije pri izračunavanju dohodnine, kjer tisti z nižjimi dohodki plačujejo več, podpisniki tega pisma predlagamo:

1. Da se posameznikom s statusom samozaposlenega v kulturi pri izračunu dohodnine upoštevajo splošna olajšava, olajšava za vzdrževane družinske člane, olajšava za prostovoljno pokojninsko zavarovanje.
2. Da se posameznikom s statusom samozaposlenega v kulturi, kot najranljivešim subjektom na trgu, vrne posebna 15-odstotna olajšava, ki pripada posameznikom, ki v finančnem letu zaslužijo do 25.000 EUR ne glede na to, ali imajo s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport priznano pravico do plačila prispevka ali ne. Z upoštevanje 15-odstotne osebne olajšave za samozaposlene v kulturi bi to tudi v sistemu normiranih stroškov pripeljalo do približno enake davčne obremenitve, kot so jo imeli tisti z najnižjimi dohodki pred uvedenimi spremembami, ki so njihovo davčno breme bistveno povečale.
3. Da se posameznikom s statusom samozaposlenega, kot najranljivejšim subjektom na trgu, davek od prihodkov iz dejavnosti samozaposlenih v kulturi obračunava na podlagi plačane realizacije in ne na podlagi fakturirane realizacije. Skladno s tem naj se tudi akontacija dohodnine plačuje na osnovi realiziranih plačil. Ne na osnovi preteklega leta.
4. Da se za posameznike s statusom samozaposlenega v kulturi ohrani minimalna pokojninska osnova oziroma se prehodno obdobje za prehod z minimalne na najnižjo pokojninsko osnovo izenači podaljša in izenači s prehodnim obdobjem za podjetja, določenim v 410. členu ZPIZ-2.

Menimo, da so samozaposleni v kulturi nesprejemljive stranske žrtve pokojninske in davčne reforme, saj le ta v obdavčitev njihovih prihodkov prinaša nerazumljive anomalije in davčna bremena. Podpisniki tega pisma od Ministrstva za finance ter Vlade Republike Slovenije pričakujemo, da bo v najkrajšem možnem času odpravila nastala neskladja in tako posameznikom, ki so si z vrhunskimi dosežki na področju kulture in umetnosti pridobili status samozaposlenega v kulturi, omogočijo, da si s svojim delom vzdržujejo dostojen socialni in ekonomski položaj.

Zaradi spremenjenega sistema obračunavanja dohodnine po fakturiranih prihodkih in avansnega plačevanja akontacije dohodnine predvidevamo, da bo določeno število samozaposlenih primorano v vračanje statusa in prijavo na Zavod za zaposlovanje. V zvezi s tem bomo v prihodnjih dneh na podlagi podatkov, ki jih ima Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, pripravili podrobnejše izračune in projekcije pričakovanega števila posameznikov, ki bodo zaradi nezmožnosti plačevanja vnaprejšnjih dajatev primorani vrniti status samozaposlenega v kulturi.

Obenem pa je nastala situacija pokazatelj neustreznosti ureditve statusa samozaposlenih, na katero že dalj časa opozarjamo. Kot **SREDNJEROČNI CILJ** zahtevamo **sistemsko ureditev statusa**

samozaposlenih tako, da se spremeni v status SAMOSTOJNEGA DELAVCA V KULTURI, ki spada v kategorijo DELOJEMALCEV brez znanega delodajalca (oz. to je vsakokratni delodajalec) in ki opravlja NEPROFITNO dejavnost, kar je omejeno z višino cenzusa na podlagi BRUTO BRUTO zneska 35. plačnega razreda v javnem sektorju. Pristojna ministrstva in Vlado Republike Slovenije zato pozivamo, da v roku 15 dni pripravi terminski načrt aktivnosti in sprememb, potrebnih za sistemsko ureditev statusa v najkrajšem možnem času.

S spoštovanjem,

Asociacija, društvo nevladnih organizacij in samostojnih ustvarjalcev na področju kulture in umetnosti v sodelovanju s člani Projektne skupine za samozaposlene na Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport

Odprta zbornica za sodobno umetnost

Društvo za sodobni ples

SUKI, sindikalna konferenca samostojnih ustvarjalcev na področju kulture in medijev

GLOSA, sindikat kulture Slovenije

Društvo oblikovalcev Slovenije

Društvo likovnih umetnikov Ljubljana

Društvo gledaliških režiserjev

Društvo slovenskih književnih prevajalcev

Društvo slovenskih filmskih in televizijskih prevajalcev

Društvo slovenskih pisateljev

Društvo slovenskih filmskih ustvarjalcev

Društvo slovenskega animiranega filma

Društvo baletnikov Slovenike

Koordinacijski odbor za kulturo

Zveza društev likovnih umetnikov Slovenije

Društvo novinarjev Slovenije

Društvo likovnih umetnikov Celje

Združenje dramskih umetnikov Slovenije

Društvo slovenskih režiserjev

UNIMA SLOVENIJA - društvo slovenskih lutkovnih ustvarjalcev in ljubiteljev lutk

Združenje dramskih umetnikov Slovenije

Društvo restavratorjev Slovenije

Lektorsko društvo Slovenije

Ostali podpisniki:

Zveza CoS – Gibanje za pravično družbo

Mreža za neposredno demokracijo

Založbe Sanje d.o.o.

Društvo festival Sanje

Civilna iniciativa SRP (Slovenija, Resnica, Poštenost)

Gibanje TRS – Trajnostni razvoj Slovenije

Moderna galerija Ljubljana

Gibanje za dostojno delo in socialno družbo